

Lekce 9

Non-durativní konjugace

Non-durativní slovesná věta se skládá ze tří částí:

	1	2		3	
a.	α-	ΠΝΟΥΤΕ		ϞΩΤΠ	Bůh si vyvolil
	1	2	3		
b.	α-	ϙ-	ϞΩΤΠ		On si vyvolil

- (1) Konjugační základ, který má dva stavy, α- α=.
- (2) Podmět sufigovaný k základu.
- (3) Infinitiv (oddělený ve vzoru a., připojený ve vzoru b).

Infinitiv může být rozšířen o přímý předmět, různé předložkové fráze, adverbia, podřadné věty atd. Existuje deset non-durativních [konjugačních] základů konjugace. Pět z nich tvoří hlavní věty (samostatné věty) a pět tvoří věty podřadné (závislé).

Konjugační základy hlavní věty

Čtyři z pěti konjugací hlavní věty mají odlišné základy pro afirmaci a negaci. Zbývající jedna je pouze negativní.

Minulost afirmativní: α- α= on si vyvolil¹
 Minulost negativní: ῃΠΕ- ῃΠ= on si nevyvolil

„ještě ne“: ῃΠΑΤΕ- ῃΠΑΤ= on si ještě nevyvolil

Aorist afirmativní: ϙΑΡΕ- ϙΑ= (bezčasový)
 Aorist negativní: ΜΕΡΕ- ΜΕ= (bezčasový)

Optativ afirmativní: ΕΡΕ- Ε=Ε- on si vyvolí, on si může vyvolit
 Optativ negativní: ῃΝΕ- ῃΝΕ= on si nevyvolí, on si nemůže vyvolit

Jussiv afirmativní: ΜΑΡΕ- ΜΑΡ= at' si vyvolí (měl by si vyvolit)
 Jussiv negativní: ῃΠῚΤΡΕ- ῃΠῚΤΡΕ=at' si nevyvolí

Tyto základy nesdělují žádnou informaci ohledně toho, jestli činnost nebo proces byl(a) pokračující/trvající (durativní).

Minulost

¹ He chose, he has chosen.

Affirm. α- α= / neg. ᾠπε- ᾠπ=

αἰ-	ᾠπι-
ακ-	ᾠπκ-
α- nebo αρ- nebo αρε-	ᾠπε- nebo ᾠπρ-
αϕ-	ᾠπϕ-
ας-	ᾠπς-
αν-	ᾠπν-
ατετῆ-	ᾠπετῆ-
αυ-	ᾠπου-
α-πνουτε	ᾠπε-πνουτε

„Ještě ne“

ᾠπατε- ᾠπατ=

ᾠπα†-
ᾠπατῆ-
ᾠπατε-
ᾠπατϕ-
ᾠπατς-

ᾠπατῆ-
ᾠπατετῆ-
ᾠπατου-

ᾠπατε-πνουτε

Na přítomnosti založený popis minulosti ve smyslu toho, co se ještě nestalo, s očekáváním, že se to přihodí nebo může přihodit (*on ještě nepřišel*).

ᾠπατε-ταουνου ει = Má hodina ještě nepřišla.

Aorist

Affirm. φαρε- φα= / neg. μερε- με=

φαἰ-	μεῖ-
φακ-	μεκ-
φαρε-	μερε-
φαϕ-	μεϕ-
φας-	μες-
φαν-	μεν-
φατετῆ-	μετετῆ-
φ αυ-	μευ-
φαρε-πνουτε	μερε-πνουτε

Vytváří úplnou větu, která se skládá z podmětu + slovesa, aniž by vyjadřoval nějaký čas (proto *aorist* = neomezený/neohraničený, bezčasový/nadčasový).² V některých situacích (výroky o nadčasové pravdě) je čas irelevantní.

ⲱⲁⲣⲉ-ⲟⲩⲱⲏⲣⲉ ⲛ̄-ⲥⲞⲢⲟⲥ ⲉⲩⲫⲣⲁⲛⲉ ⲛ̄-ⲡⲉⲣⲉⲓⲱⲧ = moudrý syn potěšuje svého otce.

Koptský aorist se však také vyskytuje ve vyprávění v minulém čase jako technika vyprávění příběhu (story telling). Toto je výrazně koptský prostředek.³ Nic podobného v češtině neexistuje, takže když překládáme koptský aorist, může nás to nutit k tomu, abychom se vyjádřili ohledně času, což nebyl případ u Kopta. Českému mluvčímu se často zdá, že koptský aorist odráží/zrcadlí čas bezprostředního kontextu, v němž se vyskytuje.

Pozor: koptský aorist nemá nic společného s formou nazvanou aorist v řečtině.

Optativ

Afirm. **ⲉⲣⲉ-** **ⲉ=ⲉ-** / neg. **ⲛ̄ⲛⲉ-** **ⲛ̄ⲛⲉ**

Předosobní afirmativ je oddělený základ **ⲉ=ⲉ**. Osobní sufify se vkládají doprostřed afirmativního základu.

ⲉⲓⲉ-	ⲛ̄ⲛⲁ-
ⲉⲕⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲕ-
ⲉⲣⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉ-
ⲉⲣⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲣ-
ⲉⲥⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲥ-

ⲉⲛⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲛ-
ⲉⲧⲉⲧⲛⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲧⲛ̄-
ⲉⲩⲉ-	ⲛ̄ⲛⲉⲩ-

ⲉⲣⲉ-ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ	ⲛ̄ⲛⲉ-ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ
-------------------	--------------------

Dvě hlavní použití:

(a) Jako nezávislá věta vyjadřující absolutní budoucnost, dokonce příkázání nebo pravidlo/nařízení nebo nepodmíněnou předpověď (jako v Božích příkázáních, mnišských regulích, prorockých předpovědích, Desatero atd.).

ⲉⲕⲉ-ⲧⲁⲉⲓⲉ-ⲡⲉⲕⲉⲓⲱⲧ ⲛ̄ⲛ̄-ⲧⲉⲕⲙⲁⲁⲩ = budeš ctít svého otce a svou matku
ⲛ̄ⲛⲉⲕ-Ⲓⲱⲧⲉ̄ = nezabiješ

(b) Po **ⲭⲉ-** nebo **ⲭⲉⲕⲁⲥ** nebo **ⲭⲉⲕⲁⲁⲥ** k vyjádření účelu (purpose) nebo následku/důsledku (result), *takže ... může...; aby ..., tak, že...* (**ⲭⲉ-ⲉⲣⲉ-ⲃⲱⲕ** *takže on může jít*).

Po **ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ** má negace/zápor někdy následující pravopis:

ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲁ-
ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲉⲕ-
ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)ⲥ	ⲉⲛⲛⲉ-

² Limitless, timeless.

³ This is a distinctly Coptic device.

Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉϢ-
Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉϢ-
Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉⲛ-
Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉⲧⲚ̄-
Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉϥ-
Ⲭⲉⲕⲁ(ⲁ)Ϣ	ⲎⲚⲚⲉ-ⲡⲚⲟϥⲧⲉ

Jussiv

Afirm. ⲙⲁⲣⲉ- ⲙⲁⲣ= / neg. Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉ- Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉ=

ⲙⲁⲣⲓ-	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲁ-
-	-
-	-
ⲙⲁⲣⲉϢ-	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉϢ-
ⲙⲁⲣⲉϢ-	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉϢ-
ⲙⲁⲣ̄Ⲛ̄-	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉⲛ-
-	-
ⲙⲁⲣⲟϥ-	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉϥ-
ⲙⲁⲣⲉ-ⲡⲚⲟϥⲧⲉ	Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉ-ⲡⲚⲟϥⲧⲉ

Exhortace nebo nepřímý příkaz adresovaný jedné nebo více prvním nebo třetím osobám: *At' já ... , At' my/on/ona/oni ...*. Vyskytuje se jenom v dialogu. Neexistuje forma pro druhou osobu, tu splňuje imperativ.

Ⲛ̄ⲁⲣⲉϢ-ⲡ̄-[∅]ⲟϥⲟⲉⲓⲛ Ⲛ̄ⲃⲓ-ⲡⲉⲧⲚ̄ⲟϥⲟⲉⲓⲛ = at' svítí vaše světlo
 Ⲛ̄ⲡⲣ̄ⲧⲣⲉⲛ-Ϣⲱϥ Ⲛ̄-ⲧⲉϫⲁⲣⲓϢ = nepohrdejme milostí

„Být“ v koptštině

(a) Sdělení o podstatné, neměnné vlastnosti se obvykle vyjadřují nominální větou nebo verboidem (12. lekce).

ⲡⲚⲟϥⲧⲉ ⲟϥⲙⲉ ⲡⲉ = Bůh je pravda/pravdivý

ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲟϥⲟⲉⲓⲛ Ⲛ̄-ⲡⲕⲟϢⲙⲟϢ = to jsem já, kto jsem světlo světa

ⲟϥϢⲁⲃⲛⲉ ⲧⲉ = ona je moudrá

ⲟϥⲣ̄ⲣⲟ ⲡⲉ = on je král/královský⁴

(b) Sdělení o nahodilé, dočasné nebo zkonstruované vlastnosti se obvykle vyjadřují prostřenicstvím **ⲟ** Ⲛ̄- v durativních větách (**ⲟ** je stativ **ⲉⲓⲣⲉ** „dělat/činit“). Po **Ⲛ̄**- koptština používá nulový člen.

†-ⲟ Ⲛ̄-[∅]ϣ̄ⲙ̄ⲙⲟ = já jsem cizinec

Ϣ-ⲟ Ⲛ̄-[∅]Ϣⲁⲃⲛⲉ = ona je moudrá, jedná moudře

Ϣ-ⲟ Ⲛ̄-[∅]ⲟϥⲟⲉⲓⲛ = on/to svítí

Ϣ-ⲟ Ⲛ̄-[∅]ⲣ̄ⲣⲟ = on kraluje / on je (ted') král

Ϣ-ⲟ Ⲛ̄-[∅]ⲚⲟϢ = on/to je velký

⁴ He is king/kingly by nature

(c) **ϣ-ϣοοπ** (stativ (od) **ϣοπτε** „stát se“) = on existuje.
ϣ-ϣοοπ \bar{n} - = on existuje/je jako

„Ano“ a „ne“ v koptštině

Existuje několik způsobů vyjádření „ano“ nebo „ne“ – podle syntaxe a významu toho, co bylo potvrzeno nebo popřeno.

„ano“	syntax	srovnej
οΥΟΝ	ano, je	οΥ\bar{N}-
εΖε	(ano)	?
ϣο	ano, on (atd.) činí	ϣλ=
ϣε	(ano)	?

„ne“		
ḿMON	ne, není	M\bar{N}-
ḿΠε	ne, on (atd.) nečinil	ḿΠ=
ḿNO	ne, on (atd.) nečiní	ḿNε=
ḿΠϣ	Ne[dělej]!	ḿΠ\bar{P}-

Následujících pět sloves

πωτ, πητ[†] = běžet

ει, ηηγ[†] = přijít

βωκ, βηκ[†] = jít

ζωλ, ζηλ[†] = létat

ζε, ζηγ[†] = padat⁵

se chová zvláštním způsobem. Když se používají v durativních větách, pouze stativ se může nacházet, a stativ vyjadřuje pokračující pohyb. Mimo durativní větu se nachází pouze infinitiv, ale se stejným významem. Tak např.

†-βηκ jdu. **αἰ-βωκ** šel jsem

†-ζηλ letím/lítám. **αἰ-ζωλ** letěl jsem

†-ζηγ padám. **αἰ-ζε** padl jsem

Cvičení

a. **αἰ-ταειο. ḿπε-ογχαἰ.**

b. **ḿπατ \bar{q} -ων \bar{z} . ψατετ \bar{n} -μεεγε.**

c. **μεγ-ραψε. εκε-σοπ \bar{c} .**

d. **ḿνεϣ-σοογ \bar{n} . μαρι-ψαχε.**

e. **ḿπ \bar{r} τρα-πιστεγε. αρε-βαπτιζε.**

f. **ḿπ \bar{q} -μετανοει. ḿπατετ \bar{n} -αρνα.**

g. **ψαγ-ταειο. μεκ-ογχαἰ.**

h. **εϣε-ων \bar{z} . ḿνα-παρδιδογ.**

i. **μαρεϣ-ραψε. ḿπ \bar{r} τες-σοπ \bar{c} .**

j. **α \bar{c} -σοογ \bar{n} . ḿπετ \bar{n} -ψαχε.**

⁵ Také **ζε ε-**, **ζηγ[†] ε-** najít; **ζε εβολ**, **ζηγ[†] εβολ** zahynout/zničit.

- κ. ἄπατοῦ-μεεῦε. ψακ-βαπτίζε.
λ. μεφμετανοεῖ. ενεαρνα.
μ. ἄνεταεῖο. μαρεσμοῦ.
ν. ἄπῤῥεῦωνῆ. αγμεεῦε.
ο. ἄπῤῥαψε. ψαφσοπῆ.
ρ. μενσοοῦν. εἶεψαχε. ἄνεμεεῦε.